

Pertti Hemánus

Fenomenologia ja journalismin kriteerit

Dubrovnikin Inter-University Centre'n journalismin tutkimuksen seminaari, sarjassaan kolmas, keräsi tänä vuonna (5.-9.5.86) 28 osanottajaa seitsemästä maasta. Tarkoitus on saada journalismin tutkimus mukaan IAMCR:n tulevien konferenssien ohjelmiin, mistä Dubrovnikissa keskusteltiin, mutta myös puheena olevien seminaarien jatkamisella on paljon kannatusta.

Seminaarin syntysanojen lausujan, tukholmalaisen Lars Furhoffin kuoltua äkillisesti tämän vuoden alussa hänen puheenjohtajan paikkansa peri hänen kollegansa Peter Dahlgren.

Dubrovnikin keskustelujen antia voitaisiin tietenkin kuvata ja eritellä useasta näkökulmasta, joista seuraavassa sovellan kolmea.

Ensiksi: journalismin tutkijat eivät yleensä ole onnellisia siitä, että teoria ja käytäntö ovat heidän alallaan kulkeneet kovin eri jalkaa. Joissakin tapauksissa tyytymättömyyden tunne on johtanut yrityksiin panna tutkimus vastaamaan kysymykseen, minkälaista olisi hyvä / nykyistä parempi journalismi. Tästä on saatu näytteitä Dubrovnikin aiemmissa seminaareissa samoin kuin tänä vuonna. Ebbe Grunwald (Tanskan toimittajakorkeakoulu, Århus) on sekä kirjoittanut Pressens Årbogin 1986 siitä, minkälainen olisi "hyvä juttu", että myös esitti seminaarissa paperin samasta aiheesta. Hänen lähtökohtansa ovat kielitieteessä, nimenomaan britti M.A.K. Hallidayn teorioissa kielen funktiois-

ta.

Tavallaan samantyyppinen näkökohta oli löydettävissä Britt Hulténin (Tukholman toimittajakorkeakoulu) paperista, jonka aiheena oli journalismin retoriikka. Hulténin tausta on kirjallisuudentutkijan ja häntä kiinnostaa mm. - journalismin retoriikan edelläkävijän Bengt Nermanın tavoin - journalismin dramaturgia.

Myös semiotiikalla oli rooli Dubrovnikin keskusteluissa, mutta vain sivurooli.

Useihin papereihin oli toki vain hyvin implisiitisti sisäänrakennettu ajatus paremman journalismin kehittämisestä ja toteuttamisesta tutkimuksen avulla. Jotkut sanoivatkin keskusteluissa jopa hieman ärtyneesti, että heitä ei parempi journalismi tutkijoina kiinnosta. Heille taas vastattiin, että myös heidän papereitaan on mahdollista lukea paremman journalismin kaipuun näkökulmasta ja löytää sitä koskevia langanpäitä ajatuksista, jotka kirjoittaja itse kenties on kuvitellut "puhtaan teelliseksi".

Toiseksi: jos nykyinen journalismi ei ehkä olekaan teorialoista, niin ainakin sitä koskevat teoriat ovat köyhiä. Ilkka Kahma, seminaarin toinen suomalainen osanottaja, eritelti paperissaan mass communication research -perinteen hedelmättömyyttä journalismin kannalta. Nyt sitten kunniaan ovat nousseet kirjallisuudentutkimus ja kielitiede, ja myös elokuvan ja teatterin tutkimus vähintään vilahdivat Dubrovnikissa. Humanistisen perinteen kiintoisuutta ja lupaavuutta journalismin ja sen tutkimuksen kannalta ei kiistänyt kukaan, mutta vasta aika näyttää täyttyvätkö lupaukset, löytyykö journalismin pihvi.

Journalismin muotokielen tutkimus ei tietenkään ole sinänsä ristiriidassa sen sisällöntutkimuksen kanssa, mikä seminaarissa myös

useaan kertaan todettiin. Esim. tukholmalaisien Madi Grayn (alun perin eteläafrikkalainen) ja Torsten Thurénin paperit, edellinen Etelä-Afrikan englanninkielisen valkoisen lehdistön suhteesta apartheidiin ja jälkimmäinen faktan ja fiktion suhteesta reportaasissa olivat tavallaan jo klassista todenmukaisuus- ja objektiivisuus- tai toisesta suunnasta katsottuna manipulatiivisuustutkimusta.

Siis ainakaan väistämätöntä ristiriitaa ei ole, vaan eri näkökulmien "ristisiitos" - sanonta Pavao Novoselin (Zagrebin yliopisto, Jugoslavia) - voi olla hedelmällinen. Samalla se voi olla ongelmallinen: siitos ei kenties onnistukaan.

Kolmanneksi: journalismin tutkimuksessa kohtaavat toisensa eri paradigmat, joskaan ei välttämättä kovin poleemisesti; ainakin Dubrovnikissa niiden keskustelu oli rauhanomainen. Dahlgren esitteli jälleen tv- uutisten fenomenologiaa koskevia ajatuksiaan (ks. esim. hänen artikkeliaan *Beyond Information: TV News as a Cultural Discourse* Tukholman toimittajakorkeakoulun ja Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen yhteisjulkaisussa *New Directions in Journalism Research*). Paolo Mancini (Perugian yliopisto, Italia) puolestaan oli etsinyt Alfred Schutzin eri relevanssin käsitteistä teoriaa empiiriselle Italian journalismin tutkimukselleen. Jotakin todistaa myös se, että seminaarissa ilmeisesti useimmin mainittu yksittäinen journalismin tutkija oli Gaye Tuchman, maineikkaan *Making News* -kirjan tekijä, 'schutzilainen'.

Toisaalta fenomenologia kaikkine ansioineenkaan tuskin voi edes välillisesti antaa meille hyvän journalismin kriteereitä, tuliq itse keskustelussa sanoneeksi. Dahlgren vastasi:

- Ei. Mutta se voi auttaa meitä ymmärtämään, miksi tietynlaista

journalismia sosiaalisen sopimuksen mielessä pidetään hyvänä ja tietynlaista ei.